

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

MAS ./ riksåklagaren ang. medhjälp till allmänfarlig ödeläggelse m.m.

(Svea hovrätts dom den 8 augusti 2025 i mål B 5093-25)

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet. Yttrandet ska särskilt avse frågan om det förelegat konkret fara för annans liv och hälsa på sätt som förutsätts för ansvar enligt 13 kap. 3 § brottsbalken.

Jag koncentrerar svaret till denna fråga och vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

MAS har, såvitt nu är ifråga, av hovrätten dömts för medhjälp till allmänfarlig ödeläggelse. Påföljden har med beaktande av annan brottslighet han genom samma dom dömts för bestämts till fängelse i fem år.

Den gärningsbeskrivning som ligger till grund för hovrättens dom i här aktuellt avseende lyder enligt följande.

Den 4 januari 2025 detonerade en sprängladdning på Guldsmedjan, Biblioteksgången 9, Täby kommun. Explosionen framkallade fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom.

MAS har främjat gärningen genom att i chattar planera dådets utförande och agera uppdragsgivare för sprängningen. Planeringen som MAS har deltagit i avser bland annat rekrytering av transportör av sprängladdningen, hur många taxiresor som behövs bokas, hur utföraren ska agera under och efter sprängningen samt hur betalning ska ske till utförare.

MAS begick gärningen med uppsåt.

Hovrätten fann genom den bevisning som åklagaren lagt fram att explosionen framkallat (konkret) fara för annans hälsa, men inte (konkret) fara för annans liv eller för omfattande förstörelse av annans egendom.

Överklagandet till Högsta domstolen

MAS yrkar att han ska frikännas från ansvar för medhjälp till allmänfarlig ödeläggelse och att han ska dömas för medhjälp till brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor av normalgraden istället för grovt brott samt, i allt fall, att straffet ska sättas ner.

MAS menar att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar om farerekvisitet i bestämmelsen om allmänfarlig ödeläggelse är uppfyllt. Det har enligt honom varit fråga om en svag explosion riktad mot en affärslokal som knappt åsamkat materiell skada och som skett när inga andra personer än utföraren varit i närheten av explosionen.

Grunderna för min inställning

Den som åstadkommer explosion, översvämning, ras, skeppsbrott, flyg- eller tågolycka eller annan sådan ofärd och därigenom framkallar fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom, döms för *allmänfarlig ödeläggelse* till fängelse i lägst två och högst åtta år. (13 kap. 3 § första stycket brottsbalken).

Primäreffekten ska vara farlig för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom i det särskilda fallet och alltså inte endast i allmänhet eller till sin typ. Faran ska således vara konkret. En gärning innebär konkret fara för en viss följd om

1. det är existentiellt möjligt att gärningen leder till följden, och
2. det är plausibelt att gärningen leder till följden.¹

Högsta domstolen har i NJA 2008 s. 1060, som gällde åtal för framkallande av fara för annan, uttalat bl.a. följande gällande farerekvisitet i den bestämmelsen (3 kap. 9 § brottsbalken).

För straffansvar krävs att faran har varit konkret. Det betyder att fara skall ha uppkommit i ett enskilt fall. Däremot krävs inte att det skall vara möjligt att peka ut den eller dem som kommer att bli utsatta för fara redan när gärningen företas. Inte heller krävs att den konkreta faran uppstår samtidigt som den fareskapande gärningen företas; det är tillräckligt att någon därefter hamnar i farozonen.

När det sedan gäller frågan hur stor faran skall ha varit finns olika formuleringar i doktrin och praxis. Strahl har framfört att domstolen skall ställa frågan hur det brukar gå i liknande fall (Allmän straffrätt i vad angår brotten, s. 45 f.), medan Jareborg anför att en relevant följd skall ha varit plausibel (Brotten, Första häftet, 1984 s. 166 och 194 f.). HD har i rättsfallet NJA 2004 s. 176 (se s. 190), i frågan om hur hög grad av sannolikhet som

¹ Se Bäcklund m.fl., Brottsbalken, En kommentar [1 juli 2025 Juno] kommentaren till 13 kap. 3 § och Asp, Ulväng & Jareborg, Kriminalrättens grunder, 2 uppl. 2013 s. 93 f. Se även Strahl, Allmän straffrätt i vad angår brotten, 1976 s. 40 ff.

krävs, uttalat att faran eller risken inte får ha varit försumbar eller att den skall ha varit beaktansvärd. (Se även NJA 1987 s. 490 och 1995 s. 448.)

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2018 s. 369, som även det gällde framkallande av fara för annan, uttalat bl.a. följande gällande farerekvisitet (p. 16).

Med fara avses i 3 kap. 9 § s.k. konkret fara för en viss effekt av gärningen, i detta fall effekten överföring av en allvarlig sjukdom. Att gärningen har innefattat konkret fara kan sägas innebära att det varit möjligt att gärningen skulle medföra effekten. Det ska dessutom ha förelegat en viss sannolikhet för effekten i den meningen att det framstår som rimligt att förvänta denna som en följd av gärningen. Bedömningen ska göras på rent objektiva grunder, och vad gärningsmannen insett, trott eller antagit saknar således betydelse. Hur hög grad av sannolikhet som krävs går inte att ange generellt. Det har bl.a. betydelse hur allvarlig den befarade följden är. Det kriminaliserade området sträcker sig inte så långt att farerekvisitet är uppfyllt så snart det inte är omöjligt att effekten hade kunnat inträffa. (Se NJA 2004 s. 176 och NJA 1987 s. 490.)

Min bedömning

Hovrätten har efter att ha prövat den bevisning som åklagaren lagt fram² funnit det utrett att den explosion som åstadkommit framkallat fara för annans hälsa och att rekvisiten för allmänfarlig ödeläggelse därför är uppfyllda.

Hovrätten har därvid beaktat sprängkraften i den termosbomb som använts och de vassa projektiler som i och med explosionen med stor hastighet spridits inom en radie om minst tolv meter och som vid en träff mot en människas kropp uppenbarligen hade lett till allvarlig skada samt även att den höga smäll som explosionen ledde till hade skadat hörseln på en förbipasserande. Hovrätten beaktade vidare att explosionen skett i ett tätbebyggt område vid en tid och på en plats där många människor passerar. Det måste framhållas att flera människor de facto också passerade platsen alldeles i anslutning till att explosionen ägde rum.

Jag instämmer i hovrättens bedömning och anser lika med hovrätten att det genom den bevisning som åklagaren lagt fram är utrett att det varit såväl existentiellt möjligt som plausibelt att gärningen skulle leda till följden att någon förbipasserande människa skulle skadas allvarligt.

Jag instämmer även i övrigt i hovrättens bedömningar och anser att hovrättens dom ska stå fast.

² Åklagaren åberopade i hovrätten kompletterande bevisning till styrkande av det förelegat sådan konkret fara som förutsätts i straffbestämmelsen om allmänfarlig ödeläggelse.

Prövningstillstånd

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få sitt överklagande prövat kan således inte ligga till grund för prövningstillstånd.

Enligt uppgift från Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum (UC), som ansvarar för rätts- och metodutveckling gällande bland annat farebrotten, är hovrättspraxis när det gäller tillämpningen av farerekvisitet vid allmänfarlig ödeläggelse genom åstadkommande av explosion stabil. Enligt UC får de mycket sällan frågor från åklagare angående tillämpningen av straffstadgandet.

Som jag redogjort för ovan står det bland annat genom uttalanden i doktrinen klart att det för ansvar enligt 13 kap. 3 § brottsbalken krävs att den fara som framkallats är konkret. Även om Högsta domstolen inte tidigare prövat något mål som rör farerekvisitet i bestämmelsen om allmänfarlig ödeläggelse står det genom uttalanden i praxis och doktrin klart att det, vid bedömningen av om en för straffansvar relevant fara är konkret, ska vara utrett att det i det särskilda fallet varit såväl existentiellt möjligt som plausibelt att gärningen leder till den eller de följder som framgår av straffbestämmelsen. Huruvida faran i ett särskilt fall är konkret är dock i sig en bevisfråga. Jag har därför svårt att se att Högsta domstolen genom att pröva förevarande mål kan komma med några uttalanden som kan vara av intresse utanför det enskilda målet.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisuppgift

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd skulle komma att meddelas.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
City åklagarkammare i Stockholm (AM-819-25)
Kammaråklagaren Maria Hävermark